

"Socialt arbete idag är historielöst"

Idag synes socialt arbete inom socialtjänsten alltmer ha utvecklats till ett administrativt arbete med sin egen begreppsapparat, med specifika verksamhetssystem i vilka människor omformuleras till koder. Därtill är det återkommande mantrat utredning, bedömning, insats samt uppföljning av insats. I syfte att utreda och förfina bedömningarna och inte minst besluten finns en bred flora av utrednings- och bedömningsinstrument. I någon mening har arbetet under de senaste årtiondena utvecklats mot att bli alltmer instrumentellt. Ibland kan man undra var människan tog vägen. Ytterst handlar socialt arbete om att stödja och vägleda människan som av olika anledningar kontaktat socialtjänsten. Idag pratas mycket om professionalitet, att vara en professionell socialsekreterare/arbetare, men vad innebär det egentligen?

Bakom alla dimridåer av utbildning, vidareutbildningar, organisationens språkbruk och så vidare finns det en verklighet att handskas med. Då handlar det om att möta människor, lyssna på människor, hantera situationer och relationer. Då handlar det också om att möta ett ojämlikt samhälle, möta människor som inte har makt att påverka sin situation, människor som av olika anledningar levt sitt liv och formats av sitt liv i utkanten av det vi benämner som samhälle.

Komplettera den bilden med att det också finns en övergripande tendens, den tilltagande fragmentiseringen, vilken drabbat många verksamhetsområden. Många blir experter inom sitt fackområde. Det som förloras är helheten.

Till exempel: en människa med komplexa problem inom många livsområden som ekonomi, bostad, missbruk, psykisk ohälsa,

kriminalitet (för att nämna några) är oftast aktuell inom många olika enheter inom socialtjänsten samt även inom andra myndigheter (psykiatri, beroendevård och kriminalvård). Ett antal handläggare involveras i all välmening från samhällets sida. I slutänden ska dessa samarbeta. Mycket tid åtgår till att skapa en gemensam bild över människan och dennes behov. En ytterligare dimension är att den som stöttas också levt många år i det som allmänt benämns utanförskap. Känslan av utanförskap genererar ytterligare bekymmer.

Min upplevelse av socialt arbete som det utformats idag inom kommunernas socialtjänst synes vara historielöst. Det man handskas med är nuet. De senaste 20 åren har verksamheten i en del avseenden blivit alltmer otillgänglig och kravnivån för att få tillgång till insatser, om de inte är av akut karaktär, har höjts.

Verksamhetsområdet socialtjänsten (den nutida benämningen) är samhällets yttersta skyddsnät för människor som inte har några egna skyddsnät. Det är bara det att samhällets skyddsnät idag har många hål.

De senaste 100 åren har "socialt arbete" genomgått olika utvecklingsstadier. Från engagerade lekmän till ett arbete som kräver akademisk examen. Från amatörism till professionalism.

Var det bättre förr? Nej sannolikt inte. Det var annorlunda. Förutsättningarna var annorlunda. Då för 100 år sedan var Sverige ett utvecklat land och bland de fattigaste länderna i norra Europa. Idag är Sverige ett rikt välfärdssamhälle som investerar ansevärt med pengar i verksamhetsområdet socialt arbete. Däremot är samhällsklyftorna desamma som för 100 år sedan. Vårt nutida samhälle är både rättvist och orättvist, jämlikt och ojämlikt. Det beror helt och hållet på ur vilket perspektiv vårt samhälle betraktas. Än idag lever människor i skilda världar. De välbärgade för sig och de mindre bemedlade för sig. Inte för inte har begreppet utsatta områden kommit till för att beskriva stadsdelar/bostadsområden som är i behov av riktat stöd.

Intressant i sammanhanget är att när det sociala arbetets historia i Sverige ska beskrivas så omnämns bland annat hemgården *Birkagården* i Birkastan/Stockholm som grundades 1912 av **Natanael Beskow och **Ebba Pauli**. De hade inspirerats av settlementen i England. Den svenska benämningen blev hemgård – Ett alla åldrars hus. Utgångspunkten, vilket även återfinns Birkagårdens stadga, är att verksamheten skulle utgöra en arena där människor kunde mötas som likar oavsett hemvist i samhället, oavsett politisk hållning och oavsett vilken religiös hemvist människor hade. Vid starten och årtiondena framåt fanns inget färdigt program utan det var människorna som kom till Birkagården som formade innehållet. Människor blev sedda och gavs tillit. Man såg hela människan. Några kärnteman fanns som bildning. Birkagårdens folkhögskola skapades 1916 och har haft sin ursprungliga hemvist på Birkagården. Bildning, sett ur den tidens perspektiv, sågs som en möjlighet för människor att utvecklas och som en språngbräda till att förändra sin situation. Sammantaget var, och för den delen är, Birkagården en arena där människor möts och ges möjlighet att växa. Birkagården var i början på ett tydligare sätt än kanske idag ett skyddande sammanhang och även en möjlighet att integrera människor som där möttes som likar.**

Finns det några lärdomar från den tiden som har bäring även idag? Är människor och problemen mer komplexa idag än de var i början av 1900-talet. Då fanns fattigdom givet med andra uttrycksformer än idag. Likväl har Sverige fattigdom och det finns allt färre arenor där människor kan mötas som likar.

Idag finns ingen sammanhållen och hållbar idé (mer än i festskrifterna och i talen) kring hur socialpolitiken ska utformas för att nå samhällets mest utsatta. Inte minst saknas idéer om hur dessa människor ska utvecklas, bli självständiga, få redskap för att kunna ta makt över sina liv.

Människor som möter socialtjänsten har klientifierats och

blivit ärenden som ska handläggas och ges insatser. Inom organisationerna, i synnerhet inom storstäderna, finns en hårt driven specialisering som i sig bidragit till fragmentiseringen. Ges det tillfälle att mötas som likar?

En stilla avslutande reflektion är om det i vårt uppdelade samhälle finns intresse för att diskutera socialpolitik och problematisera hur vårt samtida "skyddsnät" organiserats och utformats.

Anders Arnsvik

Socionom/Masterexamen i socialt arbete